

Структура функціонального іміджу успішного тренера з футболу

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз досліджень цієї проблеми. Спортивну діяльність можна розглядати як сумісну діяльність спортсмена й тренера, результативність якої багато в чому залежить від психологічних аспектів їх взаємодії як особистостей. Особливістю спільної діяльності тренера й спортсмена як педагогічної системи є те, що її ефективність визначається не стільки тим, як її оцінює тренер, а переважно тим, яку оцінку спортсмен дає тренеру й системі відносин у цілому [6; 8; 9; 11; 14]. Сучасний погляд на тренувальний процес передбачає не тільки аналіз процесу впливу тренера на спортсмена та результати змагальної діяльності, але й певний інтерес до особистості того, хто керує цим процесом, тобто тренера [3; 13]. Імідж великою мірою визначає ефективність тренера. Ряд авторів підкреслюють важливість проблеми формування ефективного іміджу (образу) тренера, тобто дієвого, який реально сприяє підвищенню результативності змагальної діяльності спортсменів, при цьому має гуманістичну спрямованість на визнання загальнолюдських цінностей і задоволеність спортсменів навчально-спортивною діяльністю [3; 9; 12; 14; 15; 17]. На сьогодні існує явна необхідність виявлення засобів, форм і методів формування такого ефективного іміджу тренера в процесі професійної підготовки фахівців.

Теоретичним обґрунтуванням нашого дослідження є гіпотеза, що своєрідне поєднання індивідуальних якостей тренера впливає на формування позитивного професійного іміджу та, зі свого боку, впливає на змагальну успішність спортсмена та команди. Вплив іміджу на результативність спортивної діяльності ґрунтується на теоретичних положеннях та дослідженнях іміджу, його активності та функціональності. Виходячи з визначення професійного іміджу тренера як емоційно забарвленого психічного образу в сприйнятті спортсменів, який здатний спонукати до підвищення результативності дій спортсменів (Т. Н. Бушуєва, 2007), актуальним і недостатньо вивченим у сучасній психології спорту та теорії спортивного тренування залишається питання обопільного впливу тренера й спортсмена.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження соціально психологічної структури іміджу успішного тренера з футболу як суб'єкта сумісної спортивної діяльності; підвищення ефективності професійного іміджу тренера як фактора успішності професійного становлення.

Теоретико-методологічну основу досліджень складають теорія функціональних систем П. К. Анохіна; концепція відображеної суб'єктності В. О. Петровського; теорія діяльнісного підходу О. Н. Леонтьєва; концепція іміджу як феномену інтерсуб'єктної взаємодії Е. Б. Перелигіної; концепція вивчення структури особистісної ідентичності М. Куна, Макпарланда.

Теоретичні передумови вивчення проблеми іміджу в зарубіжній та вітчизняній науці пов'язані з такими напрямками досліджень, як психологія вивчення образу з погляду психології міжособистісного сприйняття та міжособистісної перцепції (Г. М. Андреева), психологія взаємодії та спілкування (О. Н. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн), психологія впливу (В. В. Москаленко), і відображеної суб'єктності (В. О. Петровський), теорії функціональних психологічних систем та адаптації (П. К. Анохін). У межах цих концепцій професійне спілкування та взаємодія тренера й спортсмена розглядають як діяльність, а саме суб'єкт-суб'єктна взаємодія в комунікативній педагогічній системі (О. Молоканов). Взаємодія суб'єктів із погляду концепцій соціального впливу та соціального пізнання аналізують у зв'язку з поняттями Я-концепції, Я-образу (Кулі, 1912; Мід, 1934; Роджерс, 1951) та образу іншої людини [1; 7; 8]. Міжособистісне сприйняття – необхідний складник взаємодії. Момент взаємного пізнання (сприйняття) і його продукт як образ іншої людини так чи інакше включено в будь-які відносини, що пов'язують людей між собою (Г. М. Андреева, 2001). У соціальній психології, на відміну від загальної, імідж розглядають не як процес сприйняття, а в контексті характеристик суб'єкта та об'єкта сприйняття в умовах реальної соціальної групи (Е. Б. Перелигіна, 2002). Образ іншої людини впливає на якість і зміст взаємодії та формується через форми міжособистісного відображення: конкретно-почуттєвого відображення (зовнішній вигляд), узагальненого відображення (поняття), афективного відображення (відношення), конкретно-інструментального (діяльність). Вивчення поняття образу в процесі взаємодії стосувалося більше проблем формування Я-образу та Я-концепції. Між тим у процесі

спортивно педагогічної взаємодії важливу роль та вплив на результат діяльності має сприйняття спортсменом образу (англ.-image) тренера (Т. Н. Бушуєва, Г. В. Проценко). Отже, тренер як суб'єкт спортивної діяльності й взаємодії є носієм певних динамічних характеристик або іміджу. Однією з головних характеристик іміджу є активність і здатність впливати на мотиви, вчинки, свідомість спортсменів, їхній емоційний стан, упевненість у собі (Е. Б. Перелигіна, Т. Н. Бушуєва, Г. В. Проценко). Імідж має певну функціональність щодо впливу на професійну діяльність. Тренер – учасник спортивної діяльності, елемент комунікативної спортивно-педагогічної системи тренер-спортсмен [2; 4; 5; 6]. Тому є науковий та практичний інтерес до вивчення структури іміджу тренера з футболу й індивідуально психологічних особливостей особистості тренера, які детермінують його позитивний імідж. Дослідження підкреслюють таку залежність: чим більше місце в професійній діяльності суб'єкта займає інтерсуб'єктна взаємодія й чим складніші її форми, тим сильніше виражена залежність між іміджем суб'єкта та результативністю спільної діяльності [8]. Важлива особливість, або характеристика, умова іміджу – це така умова, як суб'єкт-суб'єктна взаємодія, тобто наявність спілкування, комунікативної взаємодії в процесі виконання діяльності (Є. Б. Перелигіна, 2002). Отже, у формуванні іміджу беруть участь усі учасники взаємодії, як носії іміджу, так і суб'єкти його сприйняття, в уяві яких виникає прообраз успішного іміджу. Саме в цьому процесі й складається взаємозв'язок між досягненням соціально значущих цілей та іміджем. Оскільки Я-образ та образ іншої людини є активними й формуються в процесі комунікації, інтеракції, то структуру образу або іміджу можна визначити, відповівши на питання «Хто Я?» або «Хто Він?». Ця концепція вивчення структури особистісної ідентичності запропонована послідовником Дж. Міда М. Куном, відповідно до якої ідентичності особистості можна структурувати [1; 8]. Дослідження, проведені М. Куном, Макпарландом продемонстрували, що в структурі Я-образу переважають характеристики особистості, які відбивають її соціальні ролі й відносини [7]. Це підтверджено й у дослідженнях Д. Теджфела про те, що приналежність до групи та соціальна роль у ній переважає та є пріоритетною в структурі Я-образу й має ціннісний складник [16]. Це явище в соціальній психології названо соціальною ідентичністю та категоризацією. Отже, у структурі іміджу як образу іншої людини відображаються категоризація як приналежність до певної соціальної групи й соціальна роль у ній [10], соціальні очікування, а також уключено мотиваційну, когнітивну, афективну, вольову та поведінкову складові частини особистості – носія соціальної ролі, яка має своє емоційне забарвлення та ціннісно-оцінне ставлення в суб'єкта сприйняття.

Спортивна команда – реальна соціальна група, у якій здійснюється професійна діяльність в умовах високоінтенсивної інтерсуб'єктної взаємодії учасників. Приналежність до спортивної команди та роль тренера в ній для досягнення високого спортивного результату є категоріальною цінністю для спортсменів. Отже, професійний імідж тренера як носія соціальної ролі, важливої для успіху команди, може вивчатись із погляду його сприйняття як констатації (актуальний образ), як емоційно забарвленого ставлення, як інструментальної оцінки діяльності та щодо бажаної функціональності (ідеальний образ). Імідж тренера може розглядатись як фактор підвищення ефективності групової взаємодії в тому випадку, якщо актуальний професійний імідж збігається з очікуваним й ідентифікується з груповим успіхом та задоволеністю потреб спортсменів. Погоджуючись із визначенням професійного іміджу тренера Т. Н. Бушуєво як емоційно забарвленого психічного образу, зазначимо, що потребує уточнення визначення функціонального іміджу успішного тренера.

Імідж успішного тренера можна розглядати як емоційно забарвлений психічний образ-уявлення, який у сприйнятті спортсменів ідентифікується з груповим та персональним спортивним успіхом, із задоволеністю потреб та який здатен спонукати до підвищення результативності змагальної діяльності спортсменів. Тренер як суб'єкт спортивної діяльності та взаємодії є носієм певних динамічних характеристик або іміджу. Одними з головних характеристик іміджу тренера є активність та функціональність як здатність впливати на мотиви, вчинки, свідомість спортсменів, їх емоційний стан, упевненість у собі. Імідж тренера може розглядатись як фактор підвищення ефективності групової взаємодії в тому випадку, якщо актуальний професійний імідж збігається з очікуваним та ідентифікується з груповим успіхом і задоволеністю потреб спортсменів. Структура іміджу тренера включає мотиваційну, когнітивну, афективну, вольову та поведінкову складові частини, що має своє емоційне забарвлення та оцінне ставлення в спортсмена.

Роботу виконано в межах науково-дослідної теми «Технології психолого-педагогічного супроводу та розвитку суб'єктів спортивної діяльності» на 2016–2020 рр., державний реєстраційний номер – 0116u001627.

Методи та організація дослідження. Для дослідження складників іміджу успішного тренера з футболу здійснено опитування експертів у галузі спорту та, зокрема, футболу. Досліджування здій-

снювали в червні 2016 р. Застосовували такі методи наукових досліджень, як анкетування та експертні інтерв'ю. Статистичну обробку даних, зібраних у ході дослідження, здійснювали за допомогою модульного програмного продукту SPSS (абревіатура англ. *Statistical Package for the Social Sciences* – статистичний пакет для соціальних наук) (рис. 1; 2).

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure
1	nomer	Numeric	8	2	Номер анкети	None	None	8	Right	Scale
2	status	Numeric	8	2	Статус	{1,00, Трен...	None	8	Right	Nominal
3	fiо	String	40	0	ФИО	None	None	25	Left	Nominal
4	rabota	Numeric	8	2	Место работы	{1,00, Телек...	None	8	Right	Nominal
5	dolgnost	Numeric	8	2	Должность	{1,00, Студ...	None	8	Right	Nominal
6	stag	Numeric	8	2	Стаж работы	None	None	8	Right	Scale
7	vozrast	Numeric	8	2	Возраст	None	None	8	Right	Scale
8	q2	Numeric	8	2	Умный, аналитик, интеллеktуал	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
9	q3	Numeric	8	2	Профессионал, специалист в своем деле	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
10	q4	Numeric	8	2	Компетентный, опытный, знание предмета	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
11	q5	Numeric	8	2	Образованный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
12	q6	Numeric	8	2	Внешний вид: стильный, опрятный, сексуальный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
13	q7	Numeric	8	2	Перспективный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
14	q8	Numeric	8	2	Авторитетный, внушительный, уважаемый	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
15	q9	Numeric	8	2	Амбициозный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
16	q10	Numeric	8	2	Культурный, тактичный, воспитанный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
17	q11	Numeric	8	2	Уверенный в себе, с чувством самоуважения, самостоятельный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
18	q12	Numeric	8	2	Креативный, с творческим и индивидуальным подходом	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
19	q13	Numeric	8	2	Квалифицированный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
20	q14	Numeric	8	2	Ответственный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
21	q15	Numeric	8	2	Честный, объективный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
22	q16	Numeric	8	2	Идейный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
23	q17	Numeric	8	2	Демократичный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
24	q18	Numeric	8	2	Открытый, открытый	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
25	q19	Numeric	8	2	Организованный	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal
26	q20	Numeric	8	2	Всесторонне развитый, зрелит	{0,00, Нет}...	None	8	Right	Nominal

Рис. 1. Закодовані питання Анкети №1 у програмному середовищі SPSS

У дослідженні брали участь 42 експерти віком від 18 до 75 років, серед них:

- шість експертів телеканалу «Футбол» та тренери в минулому;
- два представники Федерації футболу України;
- п'ять представників футбольних клубів;
- три представники приватних спортивних клубів;
- два представники дитячих юнацьких спортивних шкіл;
- один представник Футбольної академії раннього розвитку;
- 21 студент-футболіст Національного університету фізичного виховання та спорту України напряму підготовки «Спорт» та ін.

1: номер	номер	status	фio	rabota	dolgnost	stag	vozzrast	q2	q3	q4	q5	q6
1	1,00	1,00	Богдан Сергей Викторович	12,00	6,00	1,00	22,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00
2	2,00	1,00	Игорь Елена Сергеевна	13,00	13,00		23,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3	3,00	1,00	Костецкий Олег Сергеевич	12,00	6,00	1,00	22,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00
4	4,00	1,00	Циганенко Евгения Виталиевна	11,00	12,00	0,50	21,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00
5	5,00	1,00	Дычко Яна Юрьевна	10,00	6,00	1,00	21,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00
6	6,00	1,00	Сотуленко Раиса Андреевна	9,00	11,00	4,00	23,00	1,00	1,00	0,00	1,00	0,00
7	7,00	1,00	Моисеенко Евгения Олеговна	8,00	10,00	3,00	21,00	1,00	0,00	1,00	1,00	0,00
8	8,00	1,00	Змиевская Полина Владимировна	7,00	9,00	1,50	23,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00
9	10,00	1,00	Сабо Йозеф Йозефович	1,00	4,00		76,00	1,00	0,00	1,00	0,00	0,00
10	11,00	1,00	Сопко Александр Александрович	1,00	4,00	7,00	58,00	0,00	1,00	1,00	0,00	1,00
11	12,00	1,00	Головко Александр Борисович	2,00	5,00	9,00	44,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00
12	13,00	1,00	Кондратов Виктор Иванович	1,00	4,00	6,00	64,00	0,00	1,00	1,00	0,00	1,00
13	14,00	1,00	Ковалец Сергей Иванович	2,00	6,00	11,00	48,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
14	15,00	1,00	Грачев Виктор Александрович	1,00	4,00	10,00	59,00	1,00	0,00	0,00	1,00	0,00
15	16,00	1,00	Севидов Александр Владимирович	3,00	7,00	15,00	46,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00
16	17,00	1,00	Пятенко Владимир Николаевич	1,00	4,00	5,00	41,00	0,00	1,00	0,00	1,00	1,00
17	18,00	1,00	Евтушенко Вадим Анатольевич	4,00	6,00	20,00	58,00	0,00	1,00	1,00	0,00	0,00
18	19,00	1,00	Морозов Сергей Юриевич	1,00	4,00	25,00	66,00	1,00	0,00	1,00	0,00	0,00
19	20,00	1,00	Бакланов Юрий Михайлович	5,00	7,00	11,00	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00
20	9,00	2,00	Степаненко Дмитрий Михайлович	6,00	8,00	11,50	22,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
21	21,00	2,00	Иродовский Олег Олегович	13,00	1,00	2,00	20,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00
22	22,00	2,00	Балковой Илья Сергеевич	14,00	2,00	0,25	18,00	1,00	1,00	0,00	0,00	1,00
23	23,00	2,00	Василенко Александр Александрович	13,00	1,00	2,00	18,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00
24	24,00	2,00	Деятин Артем Сергеевич	13,00	1,00	2,00	19,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00
25	25,00	2,00	Клепач Владислав Юриевич	13,00	1,00	2,00	19,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Рис. 2. Закодовані відповіді на питання Анкети №1 у програмному середовищі SPSS

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. За аналогією з методикою М. Куна «Хто Я?», для визначення структури особистісної ідентичності респондентам пропонували відповісти на відкрите питання анкети: «Хто Він (Який Він?), успішний тренер із футболу?». За результатами відповідей респондентів отримано функціональні характеристики та якості успішного тренера з футболу, які були структуровані та систематизовані за певними показниками (рис. 3). У структурі іміджу успішного футбольного тренера методом аналізу та узагальнення визначили такі структурні елементи: характеристики, що відображають узагальнене поняття про статус та професійну освіту тренера (15 %); характеристики, що відображають сприйняття зовнішності тренера (5 %); індивідуально-психологічні якості та характеристики, що забезпечують ефективність тренерської діяльності (59 %); характеристики, що відображають особливості поведінки та взаємодії; спеціальні знання та вміння (6 %).

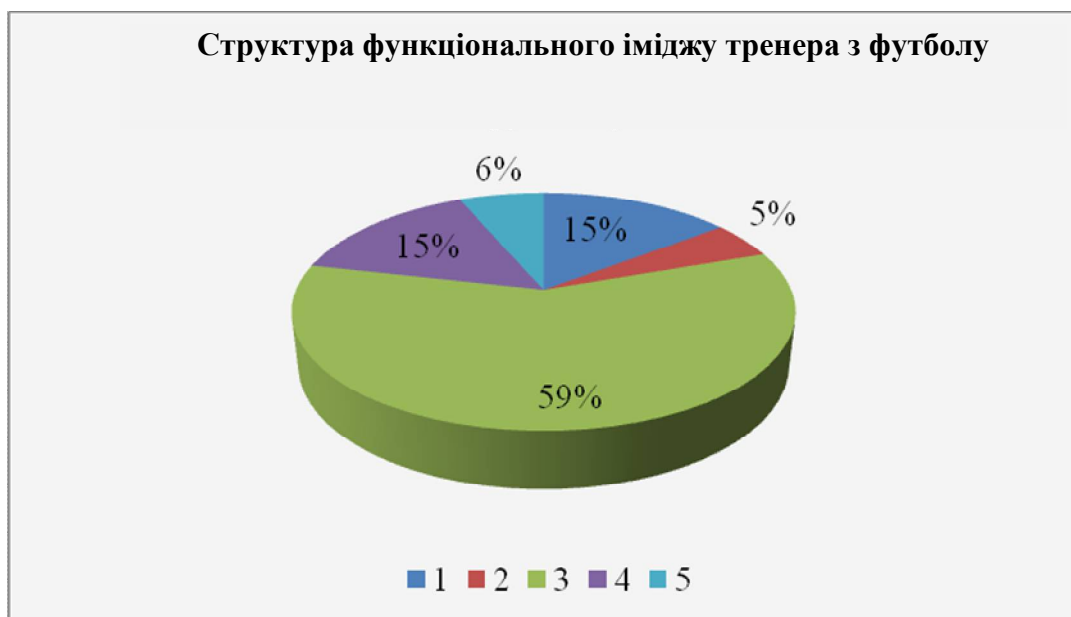

Рис. 3. Структура функціонального іміджу тренера з футболу

Примітка.

1. Характеристики, що відображають узагальнене поняття про статус та професійну освіту.
2. Характеристики, що відображають сприйняття зовнішності.
3. Індивідуально-психологічні якості та характеристики, що забезпечують ефективність тренерської діяльності.

4. Характеристики, що відображають особливості поведінки та взаємодії.

5. Спеціальні знання та вміння.

Отже, у структурі функціонального іміджу успішного футбольного тренера найбільший відсоток (59 %) належить індивідуально психологічним якостям та характеристикам, які забезпечують ефективність тренерської діяльності.

Звертають на себе увагу певні відмінності в структурі іміджу успішного тренера в уявленні самих тренерів та футболістів (рис. 4).

Характеристикам, що відображають узагальнене поняття про статус та професійну освіту, надають перевагу 63 % тренерів і 37 % футболістів. Характеристикам зовнішності в іміджі успішного тренера з футболу тренери (53 %) та спортсмени-футболісти (47 %) приділяють майже однакову увагу. Також однакові тренери (52 %) й футболісти (48 %) у визначенні впливу індивідуально-психологічних якостей на успіх тренера. Певні розбіжності є в сприйнятті вкладу особливостей поведінки тренера та характеристик його спілкування; так, цим характеристикам надають перевагу тільки 38 % тренерів і 63 % спортсменів.

Також для спортсменів (70 %) позитивний імідж тренера залежить від спеціальних знань і вмінь тренера, на відміну від тренерів, які цій характеристиці надають найменше значення у формуванні успішного іміджу (30 %).

Рис. 4. Структура функціонального іміджу тренера з футболу в розрізі груп «Тренер» та «Спортсмен»

Примітка.

1. Характеристики, що відображають узагальнене поняття про статус та професійну освіту.

2. Характеристики, що відображають сприйняття зовнішності.

3. Індивідуально-психологічні якості та характеристики, що забезпечують ефективність тренерської діяльності.

4. Характеристики, що відображають особливості поведінки та взаємодії.

5. Спеціальні знання та вміння.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Тренер як суб'єкт спортивної діяльності та взаємодії є носієм певних динамічних характеристик або іміджу. Одними з головних характеристик іміджу тренера є активність і функціональність як здатність впливати на мотиви, вчинки, свідомість спортсменів, їхній емоційний стан, упевненість у собі. Імідж тренера можна розглядати як фактор підвищення ефективності групової взаємодії в тому випадку, якщо актуальний професійний імідж збігається з очікуваним й ідентифікується з груповим успіхом та задоволеністю потреб спортсменів.

За результатами емпіричного дослідження, структура іміджу тренера з футболу з урахуванням рейтингу включає: 1) індивідуально-психологічні якості та характеристики, що забезпечують ефективність тренерської діяльності; 2) характеристики, що відображають особливості поведінки та взаємодії; 3) характеристики, що відображають узагальнене поняття про статус та професійну освіту; 4) характеристики, що відображають сприйняття зовнішності тренера; 5) спеціальні знання та вміння тренера.

Наступні наукові дослідження іміджу тренера стосуватимуться вивчення індивідуально-психологічних детермінант ефективного іміджу на етапах професійного становлення тренера з футболу.

Джерела та література

1. Андреева Г. М. Социальная психология / Г. М. Андреева. – М. : [б. и.], 2001.
2. Анохин П. К. Очерки по физиологии функциональных систем / П. К. Анохин. – М. : [б. и.], 1975. – 170 с.
3. Бушуева Т. Н. Формирование имиджа спортивного тренера как фактора результативности соревновательной деятельности : автореф. дис. ... канд. наук по физ. воспитанию и спорту по специальности 13.00.04 / Т. Н. Бушуева. – Челябинск, 2007.
4. Леонтьев А. Н. Деятельность, сознание, личность / А. Н. Леонтьев. – М. : [б. и.], 1975.
5. Ломов Б. Ф. Теория функциональных систем в физиологии и психологии / Б. Ф. Ломов, В. Б. Швырков, Д. Г. Шевченко. – М. : Наука, 1978. – 370 с.
6. Молоканов М. В. Двухмерное пространство моделей коммуникативного взаимодействия / М. В. Молоканов // Вопросы психологии. – 1995. – № 5. – С. 51–59.
7. Москаленко В. В. Психология социального влияния / В. В. Москаленко – К. : Центр учб. л-ри, 2007. – 447 с.
8. Перельгина Е. Б. Психология имиджа / Е. Б. Перельгина. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 223 с.
9. Петровская Т. В. Образ тренера как элемент коммуникативной педагогической системы тренер-спортсмен / Т. В. Петровская // Рудиковские чтения : материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф. психологов физической культуры и спорта. – М. : РГУФКСМиТ, 2012. – С. 48–50.
10. Петровська Т. В. Соціально-психологічні фактори економічної поведінки / Т. В. Петровська // Соціально психологія. – 2004. – № 4. – С. 23–35.
11. Петровский В. А. Личность в психологии: парадигма субъективности / В. А. Петровский. – Ростов-на-Дону : Из-во «Феникс», 1996. – 512 с.
12. Петровский В. В. Организация спортивной тренировки / В. В. Петровский. – Киев : Здоровья, 1978. – 95 с.
13. Позднышев Е. В. Имидж спортсмена: публицристик в спорте : науч.-метод. / Е. В. Позднышев. – Киев : ЧПП. 2003. – 106 с.
14. Проценко Г. В. Стиль спілкування тренера як фактор успішності сумісної діяльності спортивної команди : автореф. дис. ... канд. наук із фіз. вих. і спорту за спец. 24.00.01/ Г. В. Проценко. – К., 2010. – 20 с.
15. Рогалева Л. Влияние спортивной деятельности на личность юного спортсмена в зависимости от установок тренера. / Л. Рогалева // Спортивный психолог. – 2004. – № 1. – С. 54–58.
16. Tajfel H. Differentsatson socsal groups: Student thesocial psihiology ofinter group relations / H. Tajfel. – L. : Academic Press, 1978. – P. XV.
17. Body Image In Sport – An Update From Sports Coach UK [Elektronik resource]. – Mode of access : <http://www.sportscoachuk.org/node/252413> – назва з екрану.

Анотації

Актуальність. Сучасний погляд на тренувальний процес передбачає не тільки аналіз процесу впливу тренера на спортсмена й результати змагальної діяльності, але й певний інтерес до особистості того, хто керує цим процесом, тобто тренера. Імідж великою мірою визначає ефективність тренера. Ряд науковців підкреслюють важливість проблеми формування ефективного іміджу (образу) тренера, тобто дієвого, який реально сприяє підвищенню результативності змагальної діяльності спортсменів. На сьогодні проблема іміджу спортивного тренера залишається недостатньо вивченою. **Мета роботи** – теоретичний аналіз проблеми впливу іміджу тренера на результативність спортивної діяльності; теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження соціальних і психологічних складників іміджу спортивного тренера. **Результати.** Приналежність до спортивної команди та роль тренера в ній для досягнення високого спортивного результату є категоріальною цінністю для спортсменів. Образ тренера впливає на якість і зміст взаємодії та формується через форми міжособистісного відображення: конкретно-почуттєвого відображення (зовнішній вигляд), узагальненого відображення (поняття), афективного відображення (відносини), конкретно-інструментального (діяльність). Структура іміджу включає когнітивну, афективну та поведінкову складові частини особистості носія іміджу, яка має своє емоційне забарвлення та оцінне ставлення в суб'єкта сприйняття. **Висновки.** Імідж тренера може розглядатися як фактор підвищення ефективності групової взаємодії в тому випадку, якщо актуальний професійний імідж збігається з очікуваним та ідентифікується з груповим успіхом та задоволеністю потреб спортсменів.

Ключові слова: міжособистісна взаємодія, імідж тренера, психологічна структура іміджу, міжособистісне сприйняття.

Татьяна Петровская, Андрей Малиновский. Структура функционального имиджа успешного тренера по футболу. Актуальность. Современный взгляд на тренировочный процесс предполагает не только анализ процесса влияния тренера на спортсмена, но и определенный интерес к личности тренера. Имидж во многом определяет эффективность тренера. Ряд ученых подчеркивают важность проблемы формирования действенного, эффективного имиджа тренера, способствующего повышению результативности соревновательной деятельности спортсменов. На сегодня проблема имиджа спортивного тренера остается недостаточно изученной. **Цель работы** – теоретический анализ проблемы влияния имиджа тренера на результативность спортивной деятельности; теоретическое и эмпирическое обоснование социальных и психологических составляющих имиджа спортивного тренера. **Результаты.** Принадлежность к спортивной команде и роль тренера в ней для достижения высокого спортивного результата является категорической ценностью для спортсменов. Образ тренера влияет на качество и содержание взаимодействия и формируется через формы межличностного отражения: конкретно-чувственного отражения (внешний вид), обобщенного отражения (понятие), аффективного отражения (отношение), конкретно-инструментального (деятельность). Структура имиджа

включает когнитивную, аффективную и поведенческую составляющие личности носителя имиджа. **Выводы.** Имидж успешного тренера можно рассматривать как эмоционально окрашенный психический образ-представление, который в восприятии спортсменов идентифицируется с групповым и персональным спортивным успехом, с удовлетворением потребностей и который способен побудить к повышению результативности действий спортсменов.

Ключевые слова: межличностное взаимодействие, имидж тренера, психологическая структура имиджа, межличностное восприятие.

Tetiana Petrovska, Andriy Malinovskyi. The Structure of the Functional Image of a Successful Football Coach. **Topicality.** The modern view on the training process involves not only the analysis of the influence of the coach on an athlete, but also certain interest in a coach's personality. Image largely determines the effectiveness of a coach. Some authors emphasize the importance of the problem of formation of an active, efficient image of a coach that helps to improve the performance of competitive activities of athletes. At present, the problem of the image of a coach remains studied insufficiently. **Objective.** Theoretical analysis of the problem of influence of coach image on the effectiveness of sports activities; theoretical and empirical grounding of social and psychological components of a sports coach image. **Results.** Belonging to a sports team and the role of a coach in it for achievement of high sports result is a categorical value for athletes. The image of a coach influences the quality and content of communication and is formed through a form of interpersonal reflection: sensory reflection (appearance), generalized reflection (concept), affective reflection (attitude), concrete tool (activity). Image structure includes cognitive, affective and behavioral components of the coach personality. **Conclusion.** The image of a successful coach can be seen as an emotionally charged mental image, which in the perception of athletes is identified with the group and solo sports success, and which is able to induce an increase in the effectiveness of athletes actions.

Key words: interpersonal interaction, image of a coach, psychological structure of an image, interpersonal perception.